21.5.2018

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle säteilylaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, ylifyysikko Simo Hyödynmaa

Hallituksen esityksessä eduskunnalle säteilylaiksi ja eräisiin siihen liittyviksi laeiksi on huomioitu EU:n Basic Safety Standards direktiivin (BSS Direktiivi) säädökset vuodelta 2013. BSS Direktiivissä oli huomioitu Kansainvälisen Säteilysuojelukomission Julkaisun 103 suositukset säteilysuojelusta vuodelta 2007 (Recommendations of the International Commission on Radiation Protection). Hallituksen esityksessä säteilylaiksi on otettu käyttöön EU-direktiivin mukainen uusi terminologia ja on määritelty termien suomenkieliset vastineet. ICRP:n uusia suosituksia säteilysuojelusta puolestaan on otettu käyttöön säteilylakiin liittyvissä myöhemmin julkaistavissa asetuksissa.

Uudessa lakiesityksessä on määritelty kelpoisuusvaatimukset ja säteilysuojeluosaaminen (6 luku). Terveydenhuollon ja eläinlääketieteen säteilytoiminnassa käytettävän säteilyturvallisuusasiantuntijan kelpoisuudesta säädetään: ”Terveydenhuollon ja eläinlääketieteen säteilytoiminnassa säteilyturvallisuusasiantuntijalla on lisäksi oltava terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain nojalla oikeus käyttää sairaalafyysikon ammattinimikettä.” Myöskin lakiesityksessä säädetään, että terveydenhuollon säteilyn käytössä vaadittavalta lääketieteellisen fysiikan asiantuntijalla on oltava terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain nojalla oikeus käyttää sairaalafyysikon ammattinimikettä. Aiemmin tähän liittyvät säädökset olivat STM:n asetuksessa säteilyn lääketieteellisestä käytöstä, eivätkä olleet näin selkeät.

Säteilylain 41 §: Röntgenhoitjan oikeudesta toimia säteilyturvallisuusvastavana perusterveydenhuollon ja yksityisen terveydenhuollon ”muussa natiiviröntgentoiminnassa kuin tietokonetomografiatoiminnassa” sisältyy jonkinlainen epäselvyys natiiviröntgentoiminnan määrittelemisessä. Ko. lakipykälän selitysosuudessa mainitaan, että ”Natiiviröntgentoiminnalla on vakiintuneesti tarkoitettu Suomen Kuntaliitto ry:n radiologisessa tutkimus- toimenpideluokituksessa tarkoitettuja natiiviröntgentutkimuksia (ryhmän A tutkimukset). Ryhmään A kuuluu tavanomaisia röntgentutkimuksia ja joitakin ilman varjoainetta tehtäviä läpivalaisututkimuksia.” Tässä luokituksessa kuitenkin tietokonetomografia kuuluu ryhmään D eikä siis olisi natiiviröntgentutkimus.

Uuden säteilylain luonnoksessa ovat mukana myös aiemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa olleet säteilyn lääketieteellistä käyttöä säätävät lainkohdat (13 luku): Säteilysuojelun optimointi lääketieteellisessä altistuksessa sisältää Säteilyturvakeskuksen valtuutuksen antaa tarkemmat määräykset käytännön menettelyissä, erityisryhmien säteilysuojelusta ja tutkimuksen ja toimenpiteiden vertailutasoista. Myös lähetteen antajan velvollisuudet määritellään ja lääketieteellisessä altistuksessa määritellään tutkimuksen, toimenpiteen ja hoidon suorittajat ja heidän vastuunsa. Tässä lainkohdassa on myös velvoite koskien itsearviointia ja kliinistä auditointia. Näistä säädetään tarkemmin Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa.

Välittömät toimet säteilyturvallisuuspoikkeamassa lainkohtaan (130§) sisältyvät myös lääketieteelliseen altistukseen liittyvät Säteilyturvakeskukselle viipymättä ilmoitettavat tiedot

merkittävästä suunnittelemattomasta lääketieteellisestä altistuksesta ja ilmoitusvelvollisuuden lääketieteellisen altistuksen osalta lähetteen antajalle ja vastuussa olevalle lääkärille.

Säteilylaissa on mukana myös lainkohta (164§) ionisoimattoman säteilyn lääketieteellisestä käytöstä aiheutuvasta väestön altistuksesta. Lääketieteellisessä käytössä tämä koskee magneettikuvauslaitteita ja niiden hajakenttävoimakkuuksia. Tämä on uusi tarpeellinen säädös, huomioiden uusien magneettikuvauslaitteiden suuremmat magneettikenttävoimakkuudet.

Säteilylain ja siihen jatkossa liittyvien asetusten vaikutus tulee olemaan merkittävä erityisesti koskien lääketieteellisessä säteilytoiminnassa mukana olevien työntekijäryhmien pätevyyteen liittyviä koulutusvaatimuksia ja työssä olon aikaisia täydennyskoulutusvaatimuksia. Myös käyttöön otettavat sädeannossuureisiin liittyvät efektiivisen annoksen laskentatavan muutokset johtavat kaikkien lääketieteellisten säteilyaltistusten mSv-lukuarvojen päivitystarpeeseen uudelleen laskennan kautta.